

ЗМІСТ

Список умовних скорочень	7
Передмова	8
Розділ 1. Організаційні засади системи управління охороною праці в аграрних ВНЗ	10
1.1. Нормативно-правове забезпечення працезахоронної роботи в аграрних ВНЗ	10
1.1.1. Основні засади Закону України «Про охорону праці»	10
1.1.2. Основні засади Закону України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».....	16
1.1.3. Основні засади Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах	21
1.1.4. Основні засади Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».....	23
1.1.5. Основні засади Закону України «Про об’єкти підвищеної небезпеки»	28
1.1.6. Основні засади Закону України «Про колективні договори і угоди».....	30
1.1.7. Відповідальність за порушення нормативів охорони праці в аграрному ВНЗ	34
1.1.8. Стандартизація працезахоронних документів в Україні та світі	43
1.2. Положення про систему управління охороною праці в аграрному ВНЗ	49
1.3. Положення про відділ охорони праці в аграрному ВНЗ.....	65
1.4. Положення про комісію з питань охорони праці в аграрному ВНЗ	72
1.5. Обов’язки з охорони праці посадових осіб аграрних ВНЗ та інших учасників навчально-виховного процесу	76
1.5.1. Обов’язки з охорони праці ректора аграрного ВНЗ.....	78
1.5.2. Обов’язки з охорони праці першого проректора аграрного ВНЗ	80

1.5.3. Обов'язки з охорони праці проректора з питань навчальної і культурно-виховної роботи (начальника навчальної частини).....	82
1.5.4. Обов'язки з охорони праці проректора з питань наукової роботи (начальника науково-дослідної частини)	84
1.5.5. Обов'язки з охорони праці проректора з питань адміністративно-господарської діяльності	86
1.5.6. Обов'язки з охорони праці проректора-головного вченого секретаря	88
1.5.7. Обов'язки з охорони праці директора відокремленого підрозділу аграрного ВНЗ (філії, навчального інституту, коледжу, технікуму).....	90
1.5.8. Обов'язки з охорони праці директора відокремленого підрозділу аграрного ВНЗ навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції)	93
1.5.9. Обов'язки з охорони праці директора навчально-наукового інституту	97
1.5.10. Обов'язки з охорони праці декана	99
1.5.11. Обов'язки з охорони праці начальника навчально-виробничого центру охорони і безпеки.....	101
1.5.12. Обов'язки з охорони праці заступника директора відокремленого підрозділу аграрного ВНЗ (філії, навчального інституту, коледжу, технікуму) з практичного навчання	103
1.5.13. Обов'язки з охорони праці завідувача кафедри.....	105
1.5.14. Обов'язки з охорони праці завідувача навчальної, навчально-наукової, навчально-науково-виробничої лабораторії (кабінету, навчально-виробничої майстерні тощо)	106
1.5.15. Обов'язки з охорони праці науково-педагогічного працівника (куратора, вихователя)	108
1.5.16. Обов'язки з охорони праці керівника науково-дослідної роботи (теми).....	109
1.5.17. Обов'язки з охорони праці головного інженера (головного енергетика, головного механіка) аграрного ВНЗ.....	110
1.5.18. Обов'язки з охорони праці керівника виробничої ділянки (завідувача ферми, завідувача гаража, завідувача ремонтної майстерні тощо).....	112
1.5.19. Обов'язки з охорони праці майстра виробничого навчання.....	114
1.5.20. Обов'язки з охорони праці головного бухгалтера (бухгалтера)	115

1.5.21. Обов'язки з охорони праці начальника (інспектора) відділу кадрів.....	115
Розділ 2. Організація навчання з охорони праці в аграрних ВНЗ	117
2.1. Положення про проведення навчання й перевірку знань з питань охорони праці працівників аграрних ВНЗ	117
2.2. Організація навчання з охорони праці студентів аграрних ВНЗ ...	146
Розділ 3. Організаційні засади працезахоронної роботи у навчально-виховному процесі.....	148
3.1. Перелік основних документів з охорони праці в аграрних ВНЗ... ..	148
3.2. Перелік робіт з підвищеною небезпекою, що можуть виконуватися в аграрних ВНЗ та на об'єктах проведення практик.....	153
3.3. Положення про порядок розроблення інструкцій з охорони праці в аграрних ВНЗ	157
3.4. Порядок проведення безперервного адміністративно-громадського контролю з охорони праці в підрозділах аграрних ВНЗ.....	166
3.5. Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці..	172
Розділ 4. Порядок розслідування нещасних випадків, що сталися в аграрних ВНЗ	180
4.1. Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися з працівниками аграрних ВНЗ	180
4.2. Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися зі студентами аграрних ВНЗ	199
Розділ 5. Організаційні аспекти системи пожежної безпеки в аграрних ВНЗ	209
5.1. Перелік основних документів з пожежної безпеки в аграрних ВНЗ.....	210
5.2. Положення про інструктажі, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки в аграрних ВНЗ	216
5.3. Впровадження системи пожежної безпеки в аграрних ВНЗ	229
Розділ 6. Організаційні засади електробезпеки в аграрних ВНЗ	251
Розділ 7. Забезпечення санітарно-гігієнічних нормативів у навчально-виховному процесі.....	267

7.1. Положення про порядок забезпечення учасників навчально-виховного процесу аграрного ВНЗ спецодягом та засобами індивідуального захисту	267
7.2. Організація медичних оглядів учасників навчально-виховного процесу та інших працівників аграрних ВНЗ	286
7.3. Організація роботи користувачів ПК	288
Розділ 8. Забезпечення нормативів охорони праці під час практичного навчання в аграрних ВНЗ	296
8.1. Інструкція про порядок призначення керівників практичного навчання студентів із числа головних спеціалістів ВП НДГ аграрних ВНЗ.....	296
8.2. Інструкція з проведення інструктажу з безпеки життєдіяльності та охорони праці для студентів та керівників навчальних і виробничих практик від аграрного ВНЗ	299
8.3. Програма інструктажу з безпеки життєдіяльності для студентів та керівників навчальних і виробничих практик від аграрного ВНЗ ...	302
8.4. Програма інструктажу з охорони праці для студентів та керівників навчальних і виробничих практик від аграрного ВНЗ ..	305
8.5. Пам'ятка про порядок перебування студентів на практичному навчанні в навчально-дослідних господарствах аграрних ВНЗ.....	307
8.6. Паспорти робочих місць практичного навчання у НДГ аграрних ВНЗ.....	309
Список використаної літератури	325
ДОДАТКИ	326
Додаток 1.	327
Додаток 2.	329

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВНЗ	– вищий навчальний заклад
ВП	– відокремлений підрозділ
ГДК	– гранично допустима концентрація
ГДР	– гранично допустимий рівень
ГіБП	– гігієна і безпека праці
ГОСТ	– государственный стандарт (<i>російською мовою</i>)
Держгірпромнагляд	– Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки України
Держкомстат	– Державний комітет статистики України
Держнаглядохоронпраці	– Державний комітет з нагляду за охороною праці (<i>до 2007 р.</i>)
ДПД	– добровільна пожежна дружина
ДСТУ	– Державний стандарт України
ЕОМ	– електронно-обчислювальна машина
ЗІЗ	– засоби індивідуального захисту
МОЗ	– Міністерство охорони здоров'я
НДГ	– навчально-дослідне господарство
ННІ	– навчально-науковий інститут
НДІ	– науково-дослідний інститут
НПАОП	– нормативно-правовий акт з охорони праці
ОПН	– об'єкт підвищеної небезпеки
ПАЗ	– протиаварійний захист
ПК	– персональний комп'ютер
ПТК	– пожежно-технічна комісія
СНіП	– санітарні норми і правила
ССБП	– система стандартів безпеки праці
ст.	– стаття
СУОП	– Система управління охороною праці
ТУ	– Технічні умови
ФССНВВПЗ	– Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

ПЕРЕДМОВА

Нині видано багато посібників з організаційних питань охорони праці на підприємствах різних галузей економіки України [1-5 та ін.]. Значно менше видань стосується організації охорони праці у вищих навчальних закладах [6-9]. Певним їх недоліком є представлення організаційних засад охорони праці в загальному вигляді без урахування реалій навчально-виховного процесу в працезахоронних документах.

Зокрема це стосується аграрних вищих навчальних закладів (ВНЗ), де навчально-виховний процес передбачає проведення різноманітних лабораторних робіт та різних видів практичного навчання як у базових закладах ВНЗ, так і в навчально-дослідних господарствах (НДГ) та інших відокремлених підрозділах (ВП) – агрономічних та лісових дослідних станціях, ботанічних садах тощо. Аграрне виробництво характеризується наявністю на робочих місцях (у полі, теплиці, ремонтній майстерні, на фермі, лісовій ділянці та ін.) різноманітних небезпечних та шкідливих (несприятливих) чинників, що загрожують життю й здоров'ю працівників, можуть призвести до травм і професійних хвороб.

Тож, вживаючи заходів для зниження виробничих ризиків, в аграрному ВНЗ потрібно не допустити участі студентів, які перебувають на практиці, до виконання робіт підвищеної небезпеки чи за несприятливих умов виробничого довкілля, за наявності неусунених небезпек і шкідливостей. Нині студентів не можна вважати дійсно застрахованими від нещасних випадків на виробництві, адже Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань (ФССНВВПЗ) України визначає страхові виплати потерпілим (чи особам, які їх представляють) на основі заробітної платні потерпілого, а здебільшого під час проходження навчальної чи виробничої практики студентів не зараховують на підприємстві як працівників.

Тому керівництво аграрного ВНЗ та його НДГ має так організувати навчально-виховний процес, зокрема проходження практики студентами, щоб вони вивчали технологічні процеси та брали в них участь під неухильним наглядом викладачів, майстрів виробничого навчання, інших досвідчених працівників. Умови безпечного виконання навчально-виховного процесу мають регламентувати розроблені та затверджені в аграрному ВНЗ працезахоронні документи: положення, інструкції, переліки та ін. В аграрному ВНЗ потрібно впровадити систему управління охороною праці (СУОП), що має охоплювати весь трудовий колектив та студентство. СУОП повинна залучити до виконання працезахоронних заходів не лише керівництво та спеціалістів служби (відділу) охорони праці аграрного ВНЗ, а й інших посадових осіб та працівників. Працівників необхідно ознайомити з їхніми працезахоронними обов'язками, а студентів – з вимогами охорони праці під час навчально-виховного процесу.

На виконання вказаних та інших завдань спрямовано даний посібник, в якому представлено організаційні засади працезахоронної роботи в аграрних ВНЗ, документи з питань охорони праці, розроблені на основі чинних нормативно-правових актів з охорони праці.